

МИР. СТЕЧИШИН.

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ В КАНАДІ

I

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

(Відчит виголошений на народніх зїздах в Саскатуні і Едмонтоні
в послїдних днях грудня 1932)

ВИДАННЯ
СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ.
ВІННІПЕГ, КАНАДА
1933.

Союз Українок Канади

**ЦЕНТРАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ
ЖІНОЧИХ ТОВАРИСТВ, ОБЕДНУЄ В СОБІ
СВІДОМЕ УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО
В РІЗНИХ МІСТАХ І МІСЦЕВО-
СТЯХ КАНАДИ.**

Кількадесять відділів у різних провінціях.

**ЦЕНТРАЛЯ СОЮЗУ ДАЄ ІДЕОЛОГІЧНИЙ
ПРОВІД ВІДДІЛАМ І ПОМАГАЄ ІМ ПРО-
ВАДИТИ РОБОТУ ПІСЛЯ ОДНОГО
ПЛЯНУ.**

**В котрій місцевості нема ще Відділу Союзу
Українок Канади, просимо писати за ін-
формаціями в справі організації на
адресу:**

**UKRAINIAN WOMEN'S ASSOCIATION
OF CANADA**

Box 1260,

Saskatoon, Sask.

МИР. СТЕЧИШИН.

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ В КАНАДІ

I

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

(Відчитано й ухвалено на народних з'їздах в Саскатуні і Едмонтоні
в останні дні грудня 1932)

**В И Д А Н Н Я
СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ.
ВІННІПЕГ, КАНАДА**

1933.

**Printed by the Ukrainian Publishing Company
of Canada, Limited — Winnipeg, Man.**

Скільки є Українців в Канаді.

Одно із питань, на котрі нема певної відповіді, є питання про те, скільки є Українців в Канаді. Деякі українські ентузіясти гордо голосять цілому світові, що Українців в Канаді є пів мільона. Осторожніші кажуть, що Українців в Канаді є від триста до триста п'ятдесять, а в найлучшім разі чотириста тисяч. Чарлз Йонг, що написав недавно велику книжку про канадійських Українців чи там про українських Канадійців, догадується, що Українців в Канаді є коло двіста тисяч. Однак як поглянемо в урядову статистику, то знайдемо в ній смішно мале число Українців. Вислід перепису з 1921 р. каже, що в тім році в цілій Канаді найшлося лише 63,788 осіб, котрі призналися до українського походження. Статистичне бюро вже на свою руку додало до Українців також тих, що на питання про своє походження відповідали, що вони Галиціане, Буковинці, або Русини-Рутенці, і таким робом підтягнуло число Українців в Канаді до 106,721. Але той самий перепис з 1921 р. говорить, що в Канаді 107,671 осіб призналося до „австрійської“ народности та мови, 100,000 до російської і 53,000 до польської. Ще цікавіша річ з канадійської статистики є, що десять літ перед тим, в 1911 р., українська народність взагалі не була заповнена в окремії рубриці. Як тоді були в Канаді які люди, що признавали себе до української народности, то їх було так мало, що їх навіть не відчислено в окрему групу, а враз з іншими дрібними народностями пораховано до „інших Європейців“.

Звідки-ж в роках 1911 до 1921 взялися Українці в Канаді? Іміграція була отворена тільки до війни, тоб то до половини 1914 р. По війні до 1921 р. заледви горстка імігрантів могла до Канади дістатися, бо іміграція була сильно обмежена. З другої сторони знаємо, що українські імігранти приїждять до Канади вже звиж 40 літ. Ясна річ, що як до 1911 р. Канада майже не знала і не чула про Українців, а вже до 1921 р. появилися Українці в Канаді більшим числом, то тільки тому, що ті самі люди, які в 1921 р. вже настоювали на те, що вони Українці, до 1911 р. називали себе інакше, або не знали, як себе назвати.

Скільки Українців покаже перепис канадійського населення з 1931 р. ще не знаємо, однак є різні причини сподіватися, що число Українців в Канаді дійде до яких 200,000*). Чи се значить, що за десять літ, від 1921 до 1931 р., приїхало до Канади свіжих сто тисяч українських імігрантів? Ні! Як в тім часі прибуло до Канади навіть пятьдесят тисяч свіжих українських імігрантів, то не більше. Звідки-ж взялися другі пятьдесят тисяч? Вони з неба не впали. Вони вже були в Канаді, або їх батьки були в Канаді і в 1921, а може й в 1911 р., тільки тоді ще не називали себе Українцями. Правдоподібно, як вони були, що називається, національно свідомі, то називали себе Русинами, а як не були національно свідомі, то називали себе Галиціянами, Буковинцями, Австрійцями, або й Росіянами.

Справедливість вимагає, аби тут зазначити, що навіть повоєнні імігранти, які здається, мали вже всяку нагоду під час війни національно освідомитися, не є всі національно свідомі і не всі знають, що вони Українці. Самий факт, що багато з них пристало до большевицьких організацій, ставить в сумнів їх національну свідомість. А відомі є випадки, що повоєнний імігрант, стараючись дістати канадійські горожанські папери, на питання, якої він народности, відповідає в суді так само, як і темний передвоєнний імігрант, що він — Австріяк.

Пропаші люде.

Не дармо Старий Край дивився, а в деякій мірі ще й тепер дивиться на емігрантів, як на пропаших людей. Людей, що навіть не знають свого національного імені, дійсно можна вважати за пропаших для свого народу, коли вони емігрують. Під зглядом національної несвідомости українським емігрантам мабуть належалося першенство. Коли канадійська урядова статистика не є справедлива для Українців, то годі винувати за се канадійський уряд. Українці в Канаді ніколи не мали перепон називати себе Українцями. Та годі Українців називати Українцями, як вони самі бояться, чи не хочуть себе так називати. Урядовий перепис населення Канади в 1921 р. пішов так далеко, що подав навіть,

---

*) В кілька місяців по виголошенню і оголошенню друком сеї промови виїждз бюлетен ч. XXII домініяльного бюро статистики, який подає, що в Канаді в 1931 р. записалося 225,113 осіб, як Українці.

що в Канаді було 8 Ляпонців, 4 Корейців, 3 Маорів, 1 Малець, 22 Гавайців і 29 Єгиптян. Чому мав би лише Українців кривдити? Та годі числити людей за Українців, як вони самі воліють називати себе Австріяками. Українці в Канаді називали себе в початках всім іншим, тільки не Українцями. Коли Українці 40 літ емігрували до Канади, то емігрували переважно не як Українці.

Старий Край дивився на них, як на пропащих людей. І Богом та правдою сказавши, Старий Край дуже мало зусиль робив, аби ті пропащі дійсно не пропали. Ще й нині знаходяться між Українцями патріотичні знахорі, котрі пишуться такою мудрістю: „Еміграція пропала. За десять двайцять літ емігранти, що виїхали зі Старого Краю, вимруть, а молоде покоління зангліїзиться і з Українців в Канаді та Злучених Державах ані сліду не лишиться. Одинок користь з емігрантів, то та, щоби вони зароблені гроші відсилали до Старого Краю, аби Старий Край міг краще провадити боротьбу за своє існування”.

Колиб українська іміграція в Канаді була поступала після того, як їй різні свої знахорі ворожили, то Українці в Канаді навіть не булиб потребували вимирати, бо як сюди приїзджали майже виключно Галіціяне, Буковинці, Австріяки та Росіяне, то ї вимирати могли хіба ті самі народности. І як би користь з емігрантів мала бути для Старого Краю тільки та, що вони мали присилати гроші для тих, що в Краю остали, то мабуть булоб і скінчилося на надіях. Бо першим імігрантам не легко приходив кусник хліба, нераз треба було голодувати, не було ї реліфу, який тепер є, і поки хто сам себе забезпечив, то мав вже й час навіть найблищу родину забути, а не то якісь політичні чи культурні потреби Старого Краю, про які може й ніколи не чував.

Пропащі перероджуються.

Однакож з еміграцією в Канаді сталося щось, що можна прямо чудом назвати. Люде, що повиїздили з Краю, не знаючи навіть свого національного імени, перероджуються в Канаді в свідомих Українців. Люде, що може колись не знали навіть обовязку супроти своєї родини, стають меценатами української культури, дають не сотки і не тисячі, а десятки і сотки тисяч на українські національні потреби. Не досить того. Враз з тим, як старша, менше свідома.

менше рухлива і менше жертвенна українська генерація в Канаді вимирає, молодша генерація, люде часто вже не тільки виховані, але й уроджені в Канаді, показуються і більше свідомими і більше рухливими і більше жертвенними. І навіть ті знахорі, що клали хрестик над еміграцією та співали їй „Вічная Пам'ять”, хотя-нехотя продовжують еміграції життя на ще десять, двацять, або й п'ятьдесят літ.

Все те сталося завдяки тому, що враз з несвідомою многотисячною масою Австріяків, Галиціянів, Буковинців та Росіян дісталось до Канади також незначне число національно-свідомих Українців. Вони не погоджувалися з тим, що вони пропащі. Вони не заложили лицемірно рук, оправдуючи себе, що Канада не є властивим тереном для української національної праці. Вони робили, що могли в своїм оточенні. За їх почином заснувався „Український Голос”, за їх почином зачали закладатися українські товариства, читальні, Народні Доми. Повстали виховавчі Інститути, ся гордість українського народу в Канаді. З Інститутів вийшли сотки українських учителів, вийшли численні професіоналісти, українські лікарі, адвокати, інженіри. Український нарід в Канаді зачинає вважатися за силу, з котрею числяться вже й Англіїці, а тим більше инші народи Канади. Канадійські Українці доказують, що й у будові української держави можуть відограти поважну ролю, як посередники між англійським світом і українським народом в Європі.

Кожний, хто знає історію життя українського народу в Канаді, а має почуття справедливости, мусить признати що сталося се завдяки згаданому незначному гурткові національно свідомих Українців. Тепер се вже не гурток. Гуртком були вони лише тоді, коли були виїмками серед несвідомої маси Галиціянів, Буковинців, Австріяків та Росіян. Тепер, коли свідомих Українців в Канаді числиться на сотки тисяч, гурток між ними згубився, як губиться дріжджа в тісті, коли зробить у нім свою роботу.

Малій гурток національно свідомих Українців в Канаді зробив за розмірно короткий час велику роботу. Він переродив десятки тисяч своїх менше свідомих родимців у свідомих членів українського народу. Здавалось, що за се повинні би сі люде мати й признання бодай від тих свідомих Українців, що тепер з Європи приїжджають. Отже треба сказати, що часто-густо не тільки признання за се не дістають, а навіть навпаки, дістають докори. Не від когонебудь,

а навіть від ніби патріотів та ще й інтелігентів приходить ся нам не раз у приятельських розмовах чути згiрдливі замітки: „По що ви будували ті свої Народні Доми, церкви, Інститути, організації? В Канаді України не збудуєте, а до Старого Краю того всего не перенесете. То все змарнується. От, якби ви були переслали до Краю всі ті гроші, які ви тут втопили...” Іншими словами, як ми пробуджували в Канаді національну свідомість, як будували українське життя, то ми дурне робили, дурне, непотрібне і може й шкідливе. Так задивляються на річ деякі люде, що дальше кінця свого носа не бачуть, хоч за освічених та розумних себе вважають? І на сім тлі недоцінювання дотеперішньої української національної роботи в Канаді основується уся неприхильність, а то й ворожнеча до Союзу Українців Самостійників, з якою не раз стрічаємося.

Обеднання українського народу.

Що є Союз Українців Самостійників? Се завершення, сконцентровання усього нашого організаційного, національного життя в Канаді. Се тіло, що вяже до купи наші Інститути, наші Народні Доми, зеднані в Союз Українських Народних Домів, наше жіноцтво зеднане в Союз Українок Канади, нашу молодь, зеднану в Союз Української Молоді в Канаді. Се завершення нашого зорганізованого життя зроблено на народнім зїзді в Саскатуні й Едмонтоні в 1927 році.

Союз Українців Самостійників заснувався для тіснішого обеднання українського народу в Канаді. Союз Українців Самостійників ніколи не був і не є проти обеднання, а якраз навпаки кличе до обеднання і предкладає ясну основу, ціль та програму обеднання, чого не роблять інші люде, що про обеднання говорять. Союз Українців Самостійників кличе усіх Українців до обеднання на чисто українським ґрунті, вважаючи, що тільки таке обеднання може допроводити український нарід до осягнення його найвісших національних ідеалів, між якими на першім місці стоїть збудовання самостійної української держави.

Обеднання можливе тільки між однозвучними елементами. Є приповідка про птаха, шупака і рака, що взяли ся разом тягнути віз. Птах тягнув віз до гори, шупак у воду ліз, а рак тягнув назад. Подібне мусить бути і у всякім об-

єднанню, склеєнім на осліп, без потрібних основ, без ясно наміченої цілі і програми, у обєднанню зложенім з розбіжних елементів. Обєднання є гарна річ, але ідіотизм є й думати про спільну працю людей, що хочуть української держави, і людей, що хочуть, аби Україна оставала на віки під Москвою чи Польщею. Гарна річ обєднання, але кому воно хосен принесе, як обєднуються Українці, що стоять обома ногами на українськїм ґрунті, з Українцями, які стоять тільки одною ногою на українськїм ґрунті, або які тільки з походження є Українці, а обома ногами стоять на чужім ґрунті?

Ми віримо в обєднання, але тільки в обєднання сто-процентових Українців зі сто-процентовими Українцями. Не віримо в обєднання добрих Українців з хрунями, хоч би вони були й українського походження. Не віримо в обєднання, яке є потрібне кому иншому, а не Українцям.

Ми кличемо Українців до обєднання, кличемо до спільної праці, кличемо до боротьби, але кличемо до боротьби за українські ідеали. Ми кличемо всіх Українців до обєднання, але з тим розумінням, що вони мають стояти обома ногами на українськїм ґрунті і мають робити українську роботу. Ми не дуримо себе, що кождий Українець є добрий, як тільки нема сумніву, що він українського походження. Саме походження не доказує ще нічого. Вже Хмельницький говорив про деяких Українців, що в них українські кости були порослі польським салом. Ми тепер маємо загато таких Українців, що поросли салом польським, московським, а то й жидівським. В обєднання з такими Українцями ми не віримо і виразно говоримо, що обєднання з ними не хочемо, бо не бачимо в ньому для української справи ніякого хісна.

Союз Українців Самостійників не є проти обєднання, бо він сам є обєднанням. Він єднає в собі всіх щирих Українців, що хочуть і можуть працювати для добра і піднесення українського народу. А колиб в нім коли й найшовся який такий член, що не буде Українцем на 100 процент, а тільки на 75, 50 або 25 процент, член, що Українцем хотів би бути тільки частинно, а поза те хрунем, схотів би бути Українцем тільки день, або два в тижни, а в прочі дні робити роботу шкільну для Українців, то в Союзі Українців Самостійників найдеться завсїгди стільки відваги і сили, аби такого непожаного члена викурити.

До Союзу Українців Самостійників ми кличемо в цілі української роботи. Наше безпосереднє завдання є творити і провадити життя українського народу самостійно, не спираючись на чужу допомогу. Се відноситься так до українського життя в Канаді, як і до українського життя в Старім Краю. Всяка організація, всяка інституція, по нашій думці, тільки тоді є добра і піддержання гідна, коли вона виходить з волі і потреби самого українського народу. Коли вона комусь іншому більше потрібна, чим Українцям, то се вже вистарчає, аби на ню дивитися бодай з підозрінням; коли-ж вона є потрібна ворогам українського народу, то ми без вагання вважаємо її за ворожу і поборюємо її.

Коли годі єднатися?

Про єдність і об'єднання говориться нині багато, говорять про се різні люде. Говорять люде відомі зі своєї громадської праці і говорять люде, котрі були відомі хіба з того, що одинцем ходили, коли другі щось робили. Одинцем ходили і поза плечі воркотіли. Їм все була недогода. Про об'єднання говорять люде, що досі лише тим вславилися, що в ніякій організації не могли витримати, бо організаційна карність була для них занадто великим тягарем. І якраз такі люде виступають нині проти Союзу Українців Самостійників. Союз Українців Самостійників для них занадто вузка організація, вони хотілиб ширшої, свободнішої, вони хотілиб організації, котра від часу до часу позволялаб їм і хрунути, котра не дивиласяб на їх гріхи. Вони говорять про об'єднання людей різних поглядів і різних цілей.

Чи можливе таке об'єднання? Взірцем об'єднання, на який і наші противники звертають увагу, є армія. В армії є тільки то а тільки тисяч людей. Однаково убрані, менше-більше однакового росту і менше-більше однакової сили. Йде тисяча людей і всі нараз ступають вперед правою, відтак всі нараз лівою ногою. Ідуть рядом, один за другим. Разом в землю стукнуть всі ногою, земля дрожить. Разом кинуться на ворога, змітають все перед собою. Коли армія є чимсь сильна, то тільки своєю єдністю. А єдність її залежить від послуху одній команді. Армія є немов бездушна машина, в котрій поодинокі люде не сміють мати ні своєї власної думки, ні волі. За всіх думає, за всіх рішає командант.

Одначе описаний взірець єдности є похвальний лише до якоїсь міри. Армія, в якій звичайний вояк не має ні своєї думки ні волі, може легко стати взірцем дурноти і безрадности, коли несподівано втратить тих, що за ню думають і рішають. Підчас війни є тисячі випадків, коли звичайному воякові приходить ся самому за себе думати і рішати. І лише така армія щось варта, в котрій вояки не є мертві автомати, а думаючі люди, які свідомо від часу до часу підчиняють свою волю і думку волі та думці своїх командантів. Се називається карністю. Армія є сильна карністю, а не браком думки і волі.

Коли навіть в армії потрібно думки і волі, то тимбільше вони потрібні в громадських організаціях, де думка і слово служить за зброю. В громадянських організаціях не вистарчає сама карність. У них є потрібна і думка і обмін думок і боротьба думок. Потрібна і карність, необхідно потрібна, але карність має бути основана на свідомості, на розумінню колючности йти в парі з другими, що мають таку саму ціль. Мрії про організацію, в якій сходилися б люди різних цілей і різних програм, тай щоби ті люди йшли собі ріжними дорогами до своїх ріжних цілей, але щоби ті ріжнородні елементи помимо сего йшли якось разом, такі мрії належать до сфери мрій про черпання води решетом. Такими мріями можуть бавитися лише дітваки, або люди, що по діточому думають.

Союз Українців Самостійників не дурить себе мріями про обєднання людей ріжних поглядів і ріжних цілей. Коли він щось думає про людей ріжних поглядів і ріжних цілей, то тільки, як би то зробити, аби в людей ріжних поглядів і ріжних цілей виробити один погляд і одну ціль, а саме бажання самостійно розвивати своє життя і бажання збудувати свою власну українську державу. Коли би треба було ціль і програму Союзу Українців Самостійників означити коротко кількома словами, то ніщо краще для сего не надавалося б, як слова з боевого гимну, написаного Іваном Франком, „Не пора”, слова „Під України єднаймось прапор”.

Релігійне питання.

Здається, що справа проста і зрозуміла. Здається, що обмеження, які Союз Українців Самостійників робить для своїх членів, не є такі тяжкі до виконання. Здається, що не-

ма перепон для кожного широкого Українця в Канаді, чому не мав би він стати членом нашого об'єднання, Союзу Українців Самостійників. Отже ні. Находяться люди, що вважають себе за зовсім добрих Українців, а навіть за українських патріотів, а до Союзу Українців Самостійників ставляться з застереженнями, коли не скажемо, що з закидами.

Одно таке застереження є, що вони не погоджуються зі становищем Союзу Українців Самостійників в справі церковній. Кажуть, що в Союзі Українців Самостійників є зібрані церковники. Кажуть, що се православна організація. Пригляньмося сему закидові.

Одно із перших питань, на котрі оснувателі Союзу Українців Самостійників мусіли собі відповісти, було: як ставитися до релігії? На се питання можливі тільки дві відповіді. Перша — ставитися до релігії прихильно, друга — ставитися до релігії ворожо. Третьої відповіді нема, бо відповідь: „ігнорувати релігію” є рівнозначна з відповіддю „ставитися до релігії ворожо”.

На питання про відношення до релігії оснувателі Союзу Українців Самостійників відповіли прихильно. Вони здавали собі з того справу, що релігія є одним з найважніших чинників в людськім життю.

Людина складається з тіла і душі. По заспокоєнню всіх потреб тіла людина все таки відчуває ще й потреби душі, які також мусить заспокоїти. Відчуваємо прим. жагоду знання: яка не все виходить із наших тілесних потреб. Ми раді довідатися про річи, які в практичнім життю ніколи нам не припадуться. Ми раді знати про те, пощо на світі жиємо і як повинні жити. Маємо почуття доброго і злого. Маємо совість, котра нам каже, що ми повинні, а чого не повинні робити. Все те є маніфестації нашої душі.

Душа є щось, що тяжко описати. Можливо, що і між зібраними є такі, що існування душі відкидають. Ми, мовляв, вчилися і фізики і хімії, ми розкладали людське тіло на найдрібніші атоми і коли розложили його, то нашли тільки найрізнородніші хімічні складники, а з душі не нашли ані сліду. Так, багато вчених робили вже різні експерименти з людським тілом, розкладали його на хімічні складники і т. п., але нікому ще не вдалося найти ту силу, що робить, аби хімічні складники зачинали рух, життя, а наді все, силу, що дає спромогу тим хімічним складникам думати і то не

лише про те, що зв'язане з їх існуванням, про їду, пиття, тепло і зимно, але й досліджувати найдалше від життя віддалені закони природи, або закони Божі.

Отсе шукання законів природи, чи законів Божих є коренем релігії. Російський письменник Лев Толстой, один із найбільших велитнів ума, які коли на світі були, сказав, що релігія є намаганням людини достроїти своє життя до всего того, що її окружає. З сеї причини навіть комунізм з його дикою ворожнечею до існуючих релігій, а передовсім до християнства, класифікують знатоки також як свого рода релігію, справді релігію гіршого сорта, але все таки релігію.

Коли людина складається не лише з тіла, але і з душі, то й релігія, що заспокоює голод душі, є для людини так само потрібна, як хліб і вода. Релігія є половинна життя людини і люде, що відкидають релігію, є пожалування гідні. Вони пагадують того лиса, що втратив хвіст і ходив та хвалився, що без хвоста краще. Релігія — се різниця між людиною і звіриною. Релігія означає намагання розуміти та виконувати свої обовязки, підчиняти себе окруженню. Іншими словами релігія є жерелом моралі та моральних законів, а людство не моглоб ніині існувати, як би люде не знали ніяких моральних законів.

Історія людства учить нас, що народи, які колись дуже високо стояли, а відтак попадали і згнили, зникли, — майже з правила падали тоді, коли релігійність у них падала. Упадок релігійности потягав за собою упадок цілих народів. Не стало моральних законів, що робили нарід сильним, не ставало й народу. Історія римської імперії, яку без трудности можна дістати і перестудіювати, повинна служити за найкращу пересторогу для наших мудрагелів, що хотілиб будувати українську державу, нехтуючи релігію, як річ байдужну, або й виповідаючи війну релігії.

Союз Українців Самостійників не хоче робити сеї помилки. Він признає значіння релігії, як будуючого чинника, і перестерігає перед нехтованням релігії.

Чужі церкви.

Однакож релігії є різні і не всі є однаково добрі для Українців. З усею поманною для релігії мусимо собі таки сказати, що в деяких обставинах релігія може бути використа-

на на шкоду українському народові. Се ми мали нагоду обсервувати навіть у своїм життю в Канаді. Наш нарід приїздив до Канади темний, неосвічений. Він відразу ставав добичею різних сект та церков, які не конче мали добро людей на оці, а частійше своє власне добро, або й політичні, а не релігійні ціли.

Не вспіли українські імігранти з Галичини появитися в Канаді, як між ними з'явилися місіонарі російської православної церкви. Однакож вони не обмежувались до того, щоби проповідувати імігрантам слово Боже після приписів православної церкви; вони ще й вчили їх, що вони „руссіє“, хоч і з „Галіції“, що мають шанувати батюшку царя і на нього надіятися, а наді все, щоб не вважали себе за Українців, бо „України нема, не було і не буде“.

Не кращими показалися і різні протестантські секти. Вони приходили до Українців зі старими лахами та іншими дарунками, старалися їм навіть школи давати чи удержувати, але при кожній нагоді вчили: „Забувайте свій Старий Край, бо ви тепер Канадійці. Забувайте свою стару мову, вчіться по англійськи, а хто вже навчився по англійськи, нехай говорить тільки по англійськи.“ А як Українці не дуже скоро приймали англійську мову та звичаї, то ті самі, що ніби милосердилися над ними, підносили крик: „Канада в небезпеці. Європейські орди її заливають. Канаду хочуть від Британської Імперії відірвати, по українськи хочуть в Канаді вчитися. Геть з ними! Повиганяти їх!“

Кинулися між українських імігрантів і місіонарі римо-католицької церкви. Се не без значіння, що перший між ними був ксьондз Куляви, а властиво два брати Куляві, Поляки. Сі ксьондзи дали напрям усій роботі римо-католицької церкви між Українцями в Канаді. Вони поінформували Французів про Українців, як знали, або як хотіли; вони показали Французам, як вони мають закидати свої сіти на Українців, аби Українці від них не втекли. Коли відтак Рим повів свою політику супроти Українців в Канаді так, як її повів, то се в першій мірі треба завдячувати тому, що першими місіонарами римо-католицької церкви між канадійськими Українцями були Поляки. Хоч опісля поприїздили до Канади й священники українського роду, то вони вже не могли змінити напрям римської політики супроти українських греко-католиків в Канаді і нині мусимо признати, що греко-католицька церква в Канаді не є та сама, що греко-католицька церква в Галичині.

Ворожі церкви на Україні.

Погляньмо на справу ще з одного боку. Припустім, що якимсь чудом без спеціальних старань, без приготувань дістанемо завтра українську державу, самостійну, незалежну, соборну. Очевидна річ, що в тій державі буде свобода віри, як се кожда українська партія обіцяє. Маємо свою власну державу і можемо в ній робити, що хочемо. Як тепер нема між Українцями єдності в питанню віри, так, очевидно, не можемо сподіватися єдності і в свободній українській державі. Кожда існуюча церква, кожде віроісповідання може вільно продовжувати свою дотеперішню роботу.

Велика більшість українського народу є православної віри. Одначе українська православна церква була через пару сот літ під російською зверхністю, чи, говорячи досаднійше, в московськім ярмі. Московщина панувала не тільки над тілом, але й над душею українського народу. Вона панувала і політично і релігійно. В самостійній українській державі політичне московське ярмо буде скинене, одначе при абсолютній свободі віри релігійне ярмо малоб існувати дальше. Українець через шість днів в тижні мав би бути Українцем, мав би дбати про свою державу, мав би її скріплювати, а сего дня, в неділю, мав би її руйнувати, бо в московській церкві московські батюшки малиб йому Україну поганити, підкопувати, малиб його душу проти України затроювати. Чи думаєте, що се булоб на місці? Чи повинна українська держава толерувати у себе російську церкву?

Скрізь по Україні є розсіяні римо-католицькі острови. Римо-католики на Україні не є Поляки. Дуже часто вони є чистокровні Українці, яких предків через просте насильство, обіцянками, або хитрощами втягнуто до римо-католицької церкви. Нігде в світі зміна віроісповідання не змінює народности, але на Україні сотки літ практикувалося таке, що зміна віроісповідання означала рівночасно зміну народности, а спеціально прийняття римо-католицького віроісповідання вважалося за прийняття польської народности. За прийняттям римо-католицизму слідувало безпосередно прийняття польської мови, польської культури, польських традицій, а за тим приходила ненависть і погорда до українського народу. В такий спосіб виродилися Поляки на Україні. А як навіть були між ними деколи й люде, зайшли з Польщі, то живучи на Україні, вони покоління за поколінням настільки

змішувалися з місцевим населенням, що їх польське походження цілковито губилося. Все таки задля римо-католицької віри вони вважалися за Поляків і за Поляків вважаються ще нині. В самій Галичині не на тисячі, а на мільйони можна рахувати таких „Поляків”, що по польськи розмовитися не вміють, польська мова є для них так само чужа, як і чеська, вони кров з крові і кість з кости українського походження, але вважають себе за Поляків, Польщі всіми силами помагають і українському народови зі всіх сил шкодять. Чому? Бо так учать їх польські ксьондзи в костелах. Римо-католик в Галичині лише тоді може стати добрим Українцем, як відірветься від костела.

Прийде українська держава і лишить своїм „Полякам” повну волю? Зглядно не їм, а їх ксьондзам, щоби своїх вірних проти української держави бунтували, щоби перед ними українську державу понижували, безчестили, одним словом щоби її підкопували, розідали з середини, як черваки розїдають дерево? Чи думаєте, що провідники української держави чесно виконувалиб свої обовязки супроти неї, як би на те все крізь пальці дивилися? Ні, вони булиб обовязані чимскорше взяти римо-католицьку церкву в карби, аби вона не була більше польською.

Унія.

Около чотири мільйони душ українського народу є греко-католики, або унії. Історія не лишає нам найменшого сумніву, що унію свого часу запровадила Польща в своїх політичних цілях. Ходило Польщі о те, аби затерти різниці між Українцями і Поляками, аби зробити з них один нарід, але нарід — польський. Навернути православних Українців відразу на римо-католицизм не було так легко. Кількасот-літні старання не давали вдовольняючих результатів. Тоді придумано плян, аби Українців католичити, а враз з тим і спольщити, **по поступенню**. Містком до переведення православних Українців до католицизму мала бути унія. Православні Українці мали позірно оставати даліше православними, бо обряди в церкві мали оставати ті самі, але рівночасно мали стати католиками. Але як католики вони мали бути католиками якогось підлійшого сорта і через те мали не бути вдоволені своїм становищем. На їх невдоволення був їм зго-

ри призначений лік — стати цілими католиками, тоб то римо-католиками. Коли Польщі сей плян цілковито не вдався, то тільки тому, що сама Польща мала вже в собі забото-зародків смерті, аби могла встояти. Одначе поки Польща упала, вдалося їй таки міліони Українців спольщити за посередництвом унії. Православні Українці переходили на унію, відтак ставали римо-католиками, бо то „вшистко єдно”, а римо-католик вважався вже за родовитого Поляка. В Галичині нині українське греко-католицьке населення важиться з римо-католицьким, що вважає себе за польське. Українська Холмщина на половину спольщена, бо колишні унії попереходили на римо-католицизм. До західної України має Польща претенсії на тій основі, що там польське населення „перемішане” з українським.

Унія була придумана на те, аби убити Українців, як окремий нарід, а зробити з них племя польського народу. Не сталося се тільки тому, що Польща сама вже падала і остаточно впала. Завдяки упадкові Польщі уніятська церква, яка вже була майже спольщена, віджила і відродилася. В Галичині за Австрії вона стала навіть до якоїсь міри опорою української народности перед польонізацією. Та з упадком Австрії се минуло. Воскресша Польща за одно із перших своїх завдань вважала наложити на ново своє ярмо на уніятську церкву. Польща заключила з Римом конкордат, який робить з уніятської церкви орудіє польського уряду. Уніятськими єпископами можуть бути тільки ставленники польського уряду. Вони мусять складати спеціальну присягу на вірність Польщі, мусять наглядати, аби й священники були вірні Польщі, а священники мають в тім самім дусі впливати на вірних. Коли-б нині повсталла українська держава, чи думаєте, що вона повинна би спокійно дозволяти, аби уніятська церква оставала дальше служницею Польщі?

Передна сторожа ворожой армії.

Українська держава не моглаб дивитися байдужо і на різні протестантські секти між Українцями. Коли ті секти будуть під чужим проводом, а тимбільше, коли будуть спиратися на чужу грошеву допомогу, то дуже легко може таке вийти, що вони будуть робити на шкоду українській державі. Як буде прим. якась секта на Україні держатися гріш-

ми Німців, то згори можна сказати, що вона буде робити в користь Німців, згори можна сказати, що пастори тої секти будуть бодай в якійсь мірі шпіонами Німеччини і як що прийшлоб до якогось конфлікту між українською і німецькою державою, то Україна мусить бути приготована на се, що проти неї будуть виступати її власні горожане, що належать до німецької церкви.

Про абсолютну свободу віри дуже гарно говорити в Америці, або в Англії, де наїздник не може ніколи приступити, і якраз задля сего нікому навіть в голову не приходить вербувати там членів для своєї церкви в політичних цілях. В Англії чи Америці кожда церква самою силою обставин стає національною англійською чи американською церквою. Але для України існування чужих національних церков на українській території буде ще довгі часи смертельною загрозою. Се передня сторожа ворожої армії на українській землі. Се меч, що має висіти над її самостійністю, поки Українці не постараються свого релігійного питання розв'язати. А одинока розв'язка сего питання є та, яку має Союз Українців Самостійників. Союз Українців Самостійників вважає, що лише таку церкву можна вважати за церкву українського народу, котра є під контролею Українців, котроу управляють самі Українці, а не якісь чужі люде.

І з того становища Союз Українців Самостійників узаможне своє відношення до ріжних церков, які між нашим народом знаходяться.

Нам кажуть, що се ідентифікує Союз Українців Самостійників з Українською Православною Церквою, бо тільки ся одна церква має такі кваліфікації, яких Союз Українців Самостійників вимагає від церкви, що хоче називати себе українською церквою. Ми відповідаємо: Союз Українців Самостійників є політична, а радше ідеологічна організація, а церква є організація релігійна. Політичних питань з релігійними ми не мішаємо. Та коли лише Українська Православна Церква має дані на се, щоби називатися дійсною українською церквою, то не ганьба а честь її за се, і Союз Українців Самостійників немає причини сеї чести її відмовляти. Одне се не значить, що тільки одна Українська Православна Церква має завсігди бути одинокою дійсно українською церквою. Нехай пробують стати дійсно українськими і інші церкви; коли свої теологічні питоменности вважають за та-

кі важні, що не можна їх покинути, аби злучитися в одну українську церкву, нехай бодай стараються скинути з себе чужих опікунів, нехай стараються управляти самі собою, не оглядаючись на чужу ласку, чи одобрення.

Індіферентизм.

Нема сумніву, що навіть існуючу державу можуть зруйнувати чужі, ворожі церкви. Скільки-ж тяжше, щоби чужі і ворожі церкви помогли якомусь народові державу збудувати. Коли хтось з Українців думає, що при допомозі чужих і ворожих церков вдасться українському народові збудувати свою державу, то дуже зле з його машинерією думання. Так само думка, що можна будувати українську державу, ігноруючи церкви, між які поділений український нарід, не є хитрійша від думки струса, який в разі небезпеки дуже мудро ховає свою голову в пісок, а решту тіла лишає на верху. Та ми стрічаємо досить часто й таке явище, що Українець, який навіть патріотом себе називає, але в релігійних питаннях проголошує себе індіферентом, проявляє свій індіферентизм в той спосіб, що відноситься бодай з пошаною до всіх чужих церков, а до української — зі сліпою ненавистю. Всю злобу проти релігії він виливає тільки проти української церкви, підчас коли кулиться як собака перед буком, перед польською, російською, чи якою іншою чужою та ворожою церквою. Такого відношення до церкви не можна назвати инакше, як хамством.

Союз Українців Самостійників гидиться хамством. Він вважає, що таке хамство є погань і для такого хамства не має ні оправдання ні уступок. Дальше Союз Українців Самостійників вірить, що прямо зрадою української справи є лишати релігійне життя українського народу для ворожих експериментів.

Союз Українців Самостійників не легковажить українських традицій ні української історії. Українська історія каже, що релігійне і національне питання були завжди в Українців одно з другим дуже тісно зв'язані. Мабуть і в будучині не буде воно инакше. А колиб і заносилося на инакше, то се буде не щось потішаючого, а навпаки, се небезпека, се загроза, яку треба по своїм силам відвертати.

Отсе є становище Союзу Українців Самостійників в релігійнім питанню. Ми з ним не криємося. Навпаки, ми се голосимо скрізь, де можемо, і кличемо людей, що ще не мають ясного погляду в релігійній справі, аби передумали річ, і коли бачуть, що по нашій стороні рація, то щоби ставали враз з нами.

Проти обеднання на півсловах і натяках.

Ми хочемо обеднання, але не обеднання за всяку ціну, а обеднання здорово думаючих, свідомих Українців, обеднання коло ясно висказаних засад, а не обеднання опертого на півсловах та натяках. Нам не о те ходить, аби стягнути до купи несвідомих людей і накинутися їм на провідників. Таке обеднання — се будова на піску. Ми не беремо собі за взір цигана, котрий на питання, якої він віри, відповідав: „А якої вам, паночку, треба?” Ми не підслушуємо, чого люди хочуть, аби відтак їм се обіцяти. Навпаки. Ми йдемо перед громадянство і говоримо йому: „Отсе, по нашій думці, є для українського народу добре і пожадане. Що воно є добре, на те дає нам доказ історія, дає нам доказ досвід других людей, або й наш власний досвід. Коли щось дораджуємо вам, то тому, що ми сю справу передумали, або переконалися на похибках других, чи й на своїх власних. Ми стоїмо на тім, в що віримо, а не на тім, що скаже більшість, яка про даний предмет може ніколи й не думала, а в крайнім разі не мала нагоди переконатися”.

І нам не ходить о те, аби дістати як найбільше членів до своєї організації. Нам ходить передовсім о те, аби ділитися своїми думками з як найбільшим числом людей і переконати їх, що по нашій стороні рація. Нам ходить о те, аби заставити людей думати враз з нами.

Отсе є різниця між Союзом Українців Самостійників і иншими людьми, що говорять про обеднання. Ми кажемо ясно, для чого еднаємо людей і на яких услівях, а наші противники кажуть: „Вперед поєднаймося, а відтак вже побачимо, по що ми поєдналися. Більшість скаже”. Ба, в тім то й клопіт, що більшість не думає, тільки чекає на те, аби її сказати, що для неї добре. І більшість приймає нераз не якраз те, що для неї добре, тільки те, що її хтось захвалить, так само, як люди в сторі купують не якраз те, що для них добре, а те, що купець їм захвалить. Правда є правдою

і добро є добром без уваги на те, що більшість каже. Коли ми вважаємо, що ми на правій дорозі, опінія більшости для нас не є міродайна. Коли ми певні, що знаємо щось краще від більшости, то не чекаємо, аби більшість сама того догадувалася, а переконуємо її, вчимо її.

С.У.С. і старокраєві партії.

Сего права до власної думки Союз Українців Самостійників придержується й у відношенню до старокраєвих партій та організацій. Засновуючи свого часу Союз Українців Самостійників, ми поставили правило, що наша організація не сміє бути лише хвостом якоїсь старокраєвої партії чи організації. Ми не маємо найменшої претенсії до того, щоб провадити звідси старокраєвими партіями та організаціями, але рівночасно бачимо абсурдність самого намагання якоїсь старокраєвої партії чи організації провадити тутешні організації. Скорше можна з Канади провадити якусь організацію в Старім Краю, бо бодай ті, котрі звідтам приїхали, знають менше-більше, які там відносини і що там можна, а чого не можна робити, але як хтось не був ніколи в Канаді і не знає тутешніх відносин, то таки нічого не може говорити про те, що тут можна, а чого не можна робити.

Ми сказали собі, що з Канади можемо дуже добре судити, котра старокраєва партія, чи організація робить добру, а котра лиху роботу, і відповідно до того можемо даній партії помагати, чи відмовляти їй помочі. Ми також сказали собі, що як в Старім Краю є більше число партій і ані одна з них не має монополію на добру роботу, а різні партії в різну пору роблять таку роботу, що є гідна нашої допомоги, то ми розположені давати від себе допомогу, моральну і матеріяльну (по своїм силам), котрій будь партії, яка в данній момент робить добру роботу.

Роблячи се рішення, ми мали на увазі й те, що різні старокраєві партії та організації мають попри свої добрі також і свої слабкі сторони. Кожду з них можна не лише хвалити, але можна й критикувати. Ми також були свідомі того, що старокраєві партії мають дуже негарний звичай критикувати себе взаємно понад міру, не перебираючи в способах і нераз з далекої Канади дуже тяжко перевірити, на скільки обвинувачення проти котроїсь партії, чи її поодиноких

діячів, є оправдані, чи ні. Одначе еднаючись тісно з якоюсь одною старокраевою партією, ми булиб обов'язані приймати на себе вповні моральну відповідальність за ню і боронити її перед може й справедливими обвинуваченнями. Пощо малиб ми себе так путати? Лишаючи собі свободну руку, ми приймаємо на себе моральну відповідальність лише за ті вчинки старокраєвих партій, чи організацій, з котрими солідаризуємося. Коли з якимсь вчинком не солідаризуємось, можемо свободно про се говорити, не нарушуючи партійної, чи організаційної карности, чи пристойности.

Се було наше первісне становище до старокраєвих організацій. Воно тимбільше було оправдане, що в різних частих української землі, залежно від місцевих особливостей, творяться різні партії з ріжними програмами. Інші партії є в Галичині, инші на Буковині, а ще инші на Закарпатській Україні. Не однакові партії є навіть в Галичині і на Волині, хоч вони під одною Польщею. Про партії на Радянській Україні годі говорити, бо там може законно існувати тільки комуністична партія, а як би хтось загадав організувати якусь инакшу партію, то наражається на розстріл. Між ріжними українськими партіями є подібности, є дещо спільного, але й буває в них дещо такого, на що нам не можна погоджуватися. Є приміром в Галичині загально відома радикальна, або радикально-соціалістична партія. Вона здебільша робить добру національну роботу, одначе рівночасно вона має інтернаціоналістичні склонности, вона належить до соціалістичного інтернаціоналу і сей інтернаціонал мусить її деколи путати. Ми з сим не погоджуємося. Є в Галичині не менше відома національно-демократична партія, або УНДО. Ся партія двигає бодай три чверти української національної роботи в Галичині. Одначе рівночасно не тільки зі сторони її противників, але й з її власного нутра постійно підносяться протести проти угодівців, які в тій партії примістилися і які хотілиб потягнути її на дорогу угоди з Польщею. І з угодовством ми не можемо погодитися.

Тому коли дійшли до нас відомости про засновання в Європі нової української політичної організації, та ще й з програмою дуже подібною до програми Союзу Українців Самостійників, ми могли з сего тільки радуватися. Ми сподівалися, що наконєць повстала організація, з якою мабуть можна буде нам йти зовсім ясно в парі. Організацією, на

яку ми мали такі надії, є Організація Українських Націоналістів. Ми старалися познакомитися ближше з сею організацією. Від неї приїздили до нас три рази її представники на переговори. На жаль, треба сказати, що чим далі йшли переговори, тим даліше обі організації від себе ставали.

СУС і ОУН.

Через те, що про ці переговори ходить поміж людей багато чуток, а деякі з них є зовсім невірні, варто про них дещо сказати.

Перший приїзд до Вінніпегу до екзекутиви Союзу Українців Самостійників на переговори найбільше відомий провідник Організації Українських Націоналістів і УВО, полковник Євген Коновалець. До Вінніпегу він приїхав по побаченню в Нью Йорку з тодішнім головою Союзу Українців Самостійників, п. В. Свистуном. Екзекутива Союзу Українців Самостійників мала з п. Коновальцем кілька конференцій. Ми обговорювали світогляд обох організацій, інформувалися взаємно і ствердили, що ідеологічних різниць між нами майже нема. Підчас розмов виникло питання кооперації між Союзом Українців Самостійників і Стрілецькою Громадою. Пан Коновалець звів перший раз управу Стрілецької Громади з екзекутивою Союзу Українців Самостійників. До того часу Стрілецька Громада в Вінніпегу стояла осторонь від Союзу Українців Самостійників, а як єдналася з якимись організаціями, то завжди з тими, що відносилися до Союзу Українців Самостійників ворожо. Екзекутива Союзу Українців Самостійників мала інформації від льокальних товариств по інших місцевостях, що й там панували подібні відносини, з тою різницею, що в різних містах характер Стрілецької Громади був ріжний. Коли в одній місцевості Стрілецька Громада єдналася з католиками, то в іншій з большевиками, ще в іншій з презбитеріянами, а ще в іншій з шаповалівцями. Здається, що лише в Едмонтоні були приязні взаємини між Стрілецькою Громадою і нашими організаціями. Пан Коновалець взяв на себе завдання поусувати різниці між ріжними галузями Стрілецької Громади і виробити в них один світогляд. Для сего мав п. Коновалець прислати до Канади одного націоналістичного діяча зі Ста-

рого Краю, бувшого свого товариша по зброї, який мав провадити свою працю в порозумінню з Союзом Українців Самостійників.

На питання, чого Організація Українських Націоналістів сподіється від Союзу Українців Самостійників, п. Коновалець несподівано для нас відповів: „Загарантуйте нам \$500 місячно”. Тут слід згадати, що до того часу Союз Українців Самостійників ніякими збірками не займався, отже машинерії до перепроваджування збірок не мав. Ми вдовольнялися тим, щоби збірки провадилися під іншими фірмами, а не під нашою. Аби приймати на себе таке зобов'язання, яке нам запропонував п. Коновалець, нам потрібно було вперед перепровадити деяку реорганізацію і ми не хотіли робити зобов'язань на вітер. Се ми й сказали п. Коновальцеві. Наша думка була, що першою річею є скристалізувати погляди канадійських Українців на справу самостійности, аби вони не хиталися між самостійністю і міркованнями про те, яке ярмо може бути для Українців легше. Припускаємо, що п. Коновальцеві наша відповідь не була цілком по душі, але ми розійшлися в приязни і з надією, що обіцяний старокраєвий делегат до стрілецької організації докінчить діло порозуміння.

Щодо грошової допомоги для Організації Українських Націоналістів ми ще й се сказали: „Нехай Організація Українських Націоналістів береться до роботи, нехай ділами докаже своє існування і вартість своєї праці, а коли Українці в Канаді будуть видіти, що вона робить роботу, гідну піддержки, то не пожалують своїх жертв для сеї організації”.

Одним словом, ми не загарантували \$500 місячно для Організації Українських Націоналістів, чи для Української Військової Організації. Та ми приобіцяли, що як Стрілецька Громада буде на се збирати, то ми не будемо її перешкаджати, а радше будемо помагати.

Питання грошових збірок.

Обіцяний п. Коновальцем делегат до Стрілецької Громади не приїздив. Послідовно, до ніякого зближення Стрілецької Громади до Союзу Українців Самостійників також не приходило. Навпаки розходження степенувалися, бо ко-ти поодинокі гуртки Стрілецької Громади дальше єдналися

з організаціями не тільки ворожими супроти Союзу Українців Самостійників, але навіть і явно хрунівськими, то й Союз Українців Самостійників мусів робити з того свої висновки. На домір нам прийшлося стрітити з несподіваним закидом з боку Стрілецької Громади. Її члени по різних місцевостях старалися поборювати нас тим, що, мовляв, Союз Українців Самостійників є — проти Старого Краю, бо не провадить збірок на старокраєві ціли. А даліше, що одинокою широко-українською організацією в Канаді є Стрілецька Громада, бо тільки вона займається старокраєвими збірками.

Для людей, що не багато застановляються над тим, що чують, се могло виглядати на серйозний аргумент, але для інших, котрі більше знають і більше застановляються, се виглядало і на глум і на обиду. Знаєте дуже добре, що канадійські Українці давали щедро на старокраєві ціли вже й перед війною. Знаєте, що підчас війни і зараз по війні канадійські Українці зложили не тисячі а десятки тисяч доларів на старокраєві ціли. Кілько канадійські Українці по-жертвували для Старого Краю, се нині вже навіть годі точно обчислити, але не помилимося дуже, як скажемо, що по-жертвували яких двіста, або триста тисяч доларів. Канадійські Українці жертвували ще перед війною на Український Город у Львові, жертвували опісля на різні культурні і гуманітарні ціли, давали щедрі жертви через Червоний Хрест, висилали свою делегацію на мирову конференцію в Парижі, давали на позичку урядові Петрушевича у Відні, післали около десять тисяч на жертви повені ще в 1927 р., а тут вискакують, як Пилип з конопель, якісь люди і плюють нам в очи: „Ви нічого досі не зробили. Ви від Старого Краю відгородилися, ви йому не помагаєте, ви за нього не дбаєте. Треба було аж нас, аби ми до вас приїхали і українське життя в Канаді започаткували. Аж ми зачали збірки на Старий Край. Ми зібрали стільки то а стільки тисяч на політичних в'язнів, а стільки на інвалідів, а стільки на УВО. Лиш ми робимо, лиш ми добрі Українці. За те нам честь, а вам ганьба!”

Однакож і се ще можнаб злегковажити, як би не один факт. Кожному відомо, що Стрілецька Громада складається майже в цілості з дуже недавніх імiгрантів. Кожному відомо, що між ними лиш дехто має роботу. Велика більшість не робить; навіть хто хоче найти роботу, то не може,

бо криза. Грошей вони не мають і своїх грошей пожертвувати не можуть. Вони збирають гроші не від себе, а від других людей. Переглядаємо листи жертводавців. Хто жертвує? Переважно люде, що ідентифікуються зі Союзом Українців Самостійників. Значить — вони дають стрільцям в руки гроші, аби стрільці могли хвалитися, що вони багато грошей зібрали і аби могли докоряти сим, що складають на їх руки гроші, що вони самі нічого не збирають. Наслідок того був, що на найблизшій зїзді припоручено ексекутиві Союзу Українців Самостійників приступити до збірок на власну руку, аби не наражатися на те, що хтось буде від самостійників гроші збирати і їх за те ще лаяти. За моє життя, щоби мене ще й бито? О, ні!

Стрілецька Громада хоче сама збирати гроші.

Союз Українців Самостійників приступив до збіркової акції. Одначе з тою хвилию війна, яку Стрілецька Громада провадила проти Союзу Українців Самостійників більше потайно, вибухла вже явно. Стрілецька Громада вважала, що Союз Українців Самостійників вступив на поле, яке належало виключно до Стрілецької Громади. Стрілецька Громада, яка початково мала обєднувати бувших стрільців української армії, не маючи в Канаді в дійсности нічого певного до роботи, переїнилася в скорім часі у організацію виключно для колектовання грошей. Часом виглядає, що вона вважає збирання грошей за свій монополь. Деякі збірки вона провадить на власну руку, для инших замасковується ріжними „всенародними” фірмами.

В Вінніпегу, де є головний осередок Стрілецької Громади, закладання таких „всенародних” фірм є дуже легка річ. Там є безліч українських організацій, відомих і невідомих. Організації всякого рода, — церковні, політичні, драматичні, брацтва, сестрицтва, товариства при товариствах, секції, що тільки кому на думку прийде. Отже, коли хтось дістане натхнення, що потрібно якоїсь нової „всенародної” акції, то потребує лише розписати картки до деяких товариств, за які певний, що вони йому не будуть перепон робити. — потребує запросити їх на спільні наради. Делегати товариств збираються на наради. Вони справді звичайно навіть не знають, про що буде говоритися, що буде рішатися, але що

тим клопотатися. Нехай той, що скликає їх, сам тим клопочеться. Він має їм виложити усе, як на долони, а вони помахують головами, згодяться вибрати комітет і справа скінчена. Перед світ виступає нова організація, чи новий комітет з претенсіями, що він репрезентує усе громадянство, бо його заснували представники „ріжних” вінніпегських організацій.

Стрілецька Громада в Вінніперу дуже скоро присвоїла собі штуку творення таких „всенародних” представництв і комітетів і завдяки сему дістала свого рода монополі на провадження „всенародних” збірок.

Тому, коли Союз Українців Самостійників рішився зачати збіркову акцію на власну руку, Стрілецька Громада мусіла побачити в нім небезпечного суперника. Боротьба спалахнула. А на оправдання боротьби вже й ідейні мотиви можна найти. І так сталося, що Стрілецька Громада, яку до 1931 р. можна було винувати за всякі національні прогріхи (шаповалівство, большевизм, услуговування асиміляторам, скакання в гетьманську гречку) нараз зі злови до Союзу Українців Самостійників представляє себе на 100 процент по стороні Організації Українських Націоналістів, навіть не чекаючи на приїзд Коновальцевого місіонаря, що мав її на правдиву націоналістичну віру доперва повернути. На щастя Стрілецької Громади між Союзом Українців Самостійників і Організацією Українських Націоналістів справді зачалися тоді розходження, які не могли бути невідомі управі Стрілецької Громади.

Розходження з О.У.Н.

Відїзджаючи з Канади, полк. Коновалець не обмежився на обіцянці вислати до Канади свого відпоручника, що мав би повернути стрільців в Канаді на націоналістичну віру. Він ще нам переказав дві річі: 1) Що гетьманський діяч В. Босий не був польським провокатором, як се був оголосив „Канадійський Фармер”. 2) Щоби матися на увазі перед тодішнім редактором „Канадійського Фармера” В. Біберовичем, бо він дуже небезпечний чоловік. Однакж по якімсь часі орган УВО „Сурма” оголосив статтю, в котрій не тільки під-

держав, але й розширив обвинувачення „Канадійського Фармера” проти п. Босого. Відтак п. Біберович приступав до організованню незабутої ще Ліги Британських Українців, яка кладе собі за ціль створення з України нової британської домінії. Як самостійницька організація, Союз Українців Самостійників виступає проти сего так само, як виступав проти пропонованої Шаповалом Спільки Народів Сходу. Але при одній нагоді стрічається голова Союзу Українців Самостійників п. Свистун з п. Біберовичем. Говорить йому п. Біберович: „Ви держите з Організацією Українських Націоналістів?” „Так”. „Чого-ж ви виступаєте проти Ліги Бритійських Українців, коли сам Коновалець є за нею?” „Не може бути”. „Покажу вам його власноручний лист”. „Добре”. Назначили сходу. п. Свистун взяв собі свідків. І п. Біберович при свідках показав п. Свистуні приятельські листи від п. Коновальця до п. Біберовича, в котрих провідник Організації Українських Націоналістів пише, що думка Ліги Бритійських Українців є не зла.

Сталося се в ту пору, коли в Галичині провадилися підпали стирт та пацифікація. Коли по Галичині пішла тревога, що польська поліція і військо скрізь людей б'ють без причини, коли Українці з Галичини стали слати в світ благання ратунку, ми сподівалися дістати якісь пояснення і вказівки від одинокої організації, з якою тоді були в близьких взаєминах, та замість пояснень дістали до оголошення заяву, що Українська Військова Організація вже припинює свою саботажну діяльність, бо дійшла до „кульмінаційної точки” і її „ціль вже осягнена”. Що осягнено? Осягнено те, що сотки невинних людей скатовано, що мільйони українського майна знищено, зруйновано українські школи, інституції, організації... У статті „Перманентна революція” УВО потішило нас, що „всі наші здобутки, знищені ворогами, відбудуємо на волі за один день”, а також що „органічну працю поставимо на першій місці по осягненню волі”. Іншими словами, нехай все пропадає, нехай пропадають українські інституції, школи, організації, бо ми те все відбудуємо за один день, коли вже буде українська держава. Говорити щось подібного можуть лише недосвідчені фантасти, яким море по коліна. Знаменитий вірець того, як „спустився діл на хліб”.

Повстала ціла серія питань.

Серед таких обставин заїхав до Вінніпегу другий представник Організації Українських Націоналістів та УВО, п. Грибівський. Однак приїхав властиво не до Союзу Українців Самостійників, а до Стрілецької Громади, котра ним вже й старанно опікувалася. До нас приходить в товаристві ворожо настроєних до нас членів управи Стрілецької Громади, у них днює і ночує. Що з розмов з ним в таких обставинах не можна було нічого сподіватися, се можна було згорі предвидіти, однак екзекутива Союзу Українців Самостійників рішилася поризикувати. Раз приїхав він як представник організації, то треба з ним говорити як з представником. Нам ходило о висвітлення вже цілої серії питань, які наросли після відїзду п. Коновальця до Європи. Нам цікаво було почути, чому про п. Босого інформував нас п. Коновалець інакше, чим „Сурма”. Хотілося нам знати, чому п. Коновалець провадить переписку з чоловіком, перед яким нас перестерігає. Чому відноситься прихильно до думки про протекторат Великої Британії над Україною? І чи се тільки приватна думка п. Коновальця, чи цілої Організації Українських Націоналістів? Коли се думка організації, то чи організація є за самостійністю України, чи тільки шукає за ліпшим паном для неї? А далше хто є старший, Організація Українських Націоналістів, чи Українська Військова Організація? Коли старша є Організація Українських Націоналістів, то яку вона має контролю над Українською Військовою Організацією? Коли не має контролі, то хто взагалі має контролю над нею? Чи УВО існує зовсім безконтрольно? Чи є якесь відповідальне тіло, що укладає, або бодай одобрює плани діяльності УВО, чи УВО само їх укладає і само виконує, а українське громадянство має тільки приймати наслідки, не знаючи нічого про плани ні про сенс виступів УВО? Що то за „кульмінаційна точка”, до якої УВО дійшло через польську пацифікацію? І яку саме ціль воно нею досягнуло?

Дискусії над наведеними і подібними питаннями тяглися довгі вечери і на деякі з них делегат ОУН не міг, чи не відважувався сам дати відповідь. Тому при його відїзді п. Свистун як тодішній голова СС, подав йому на письмі серію пропозицій та застережень для передачі проводові ОУН. Між застереженнями СС було, що в Канаді не повинно

бути двох паралельних організацій, які булиб звязані з ОУН. Або СУС, або Стрілецька Громада.

Був ще один дуже характеристичний інцидент в часі дискусій в присутности п. Грибівського. Дискусія була про Стрілецьку Громаду та її світогляд. Представники СУС доказували, що Стрілецька Громада сама ще не знає, на чім вона стоїть, в ній збираються найбільше ідеологічно розбіжні елементи, побіч гетьманців є большевики і шаповалівці. На те один з представників головної управи Стрілецької Громади каже: „Я й сам і до большевиків піду і буду з ними робити”. Ся бундючна, але рівночасно дитиняча в своїй наївности перехвалка була видимо сконфузила п. Грибівського, одначе він не поробив з того ніяких висновків. До більшого порозуміння між СУС і Організацією Українських Націоналістів, очевидно, не doprowadив.

Послідні переговори.

Рік пізнійше, при кінци 1931 р. дістала ексекутива Союзу Українців Самостійників запрошення на нову конференцію з представниками Стрілецької Громади. Сходимось. Зачинається балачка, неясна, обережна. Натякають щось про потребу засновання нового комітету, чи організації на взір Союзу Українців Самостійників. Бо „хоч Союз Українців Самостійників робить добру роботу, то до нього всі не пристануть, бо до нього люде упереджені, як до православної організації. Тому добре булоб мати ще одну таку саму, католицьку, організацію. Треба лиш, щоби обі організації, або бодай їх провідники мали між собою порозуміння”. Представники Союзу Українців Самостійників дивувалися, до чого такі розмови мають довести. Остаточно неначе мимоходом згадано їм, що їде до Канади ще один, вже третій делегат від Організації Українських Націоналістів, п. Мельничук, і що Стрілецька Громада бажалаб, аби Союз Українців Самостійників дав йому піддержку. Відповідаємо їм, що наша піддержка буде від того залежати, з якими цілями п. Мельничук приїздить і яка буде його робота. Нехай приїде до Вінніпегу, поговоримо з ним, а там вже побачимо, як до нього ставитися.

З початком січня п. Мельничук вже був в Вінніпегу. Стрілецька Громада опікується ним, береже його. Аранжує

конференцію з ексекутивною СУС. Зачинаються знов довгі, нудні розмови — про Організацію Українських Націоналістів, про Стрілецьку Громаду, про Союз Українців Самостійників. Переходимо ще раз свої застереження та домагання. Тратимо на тім один вечір, другий, третій, четвертий. Але завважуємо, що кожного разу, коли на конференції п. Мельничук немов признає нам рацію, то на другий раз по окремій розмові з членами управи Стрілецької Громади він вже немов про все забув і треба зачинати дискусію на ново. Аж коли ставимо питання, по що ми час марнуємо, подає нам до відома п. Мельничук: „Я привіз вам від проводу Організації Українських Націоналістів відповідь на ваші писемні домагання. Прошу поховати папір і олівці і я вам ту відповідь прочитаю”. Прочитав. Виглядало, що деякі уступи відповіді імпровізував, а частини написаного пропускав. Коли скінчив, члени ексекутиви СУС однодушно заявили: „На наші писемні завваги ми повинні були дістати писемну відповідь. Сама чемність сего вимагала. Колиж провід ОУН не тільки боїться дати нам відповідь на письмі, але й боїться, щоб ми не позанотовували прочитаної відповіді, то шкода даліше їй говорити”. Переговори з п. Мельничуком та Стрілецькою Громадою на сім розбилися.

Справді п. Мельничук, вернувшись в липні 1932 з поїздки по Алберті і Саскачевані заходив ще раз до голови Союзу Українців Самостійників і пропонував відновити переговори, та дістав відповідь: „З ким? І в якій цілі? Коли Стрілецька Громада, з якою ви ідентифікуєтеся, вже й приступила до заснування свого Об'єднання, яке наглядно має на цілі суперничати з Союзом Українців Самостійників, то яка тут може бути мова про кооперацію?”

Найлучше було первісне становище.

Так скінчилася одинока наша спроба увійти в ближші взаємини з якоюсь політичною організацією з другого боку океану. Хоч спроба не була щаслива, то не можна сказати, що не була бодай поучаюча. Вона послужила нам за доказ, що найлучше було таки наше первісне становище — не ввязатися тісно з жадною політичною партією, групою, чи організацією в Європі, а слідити за тим, що вони роблять, уживати своїх впливів на те, щоб вони робили добру ро-

боту і піддержувати їх лише в тій роботі, яка виглядає нам з Канади на добру, доцільну і гідну піддержки.

Що добра, доцільна і гідна піддержки робота не може бути ніколи монополем тільки якоїсь одної партії, чи організації, се річ ясна. Річ ясна, що такого монополю не моглаб мати і Організація Українських Націоналістів, хоч би її робота була навіть понад всяку критику. І саме в тім є трудність урегулювання відношення такої організації, як Союз Українців Самостійників, до старокраєвих організацій. Зв'язавшись з якоюсь одною старокраєвою організацією, Союз Українців Самостійників був би обов'язаний стояти з нею на цілій лінії, був би обов'язаний ставитися їй проти всіх інших організацій, проти яких стоїть та союзна старокраєва організація. Організація Українських Націоналістів є в стані війни зі всіма іншими українськими партіями та організаціями. Вона є приміром в стані війни з УНДО-м і зі всім, що є під впливами УНДО, а як вже сказано, три чверти української національної роботи в Галичині двигав на собі УНДО. УНДО руководить і Рідною Школою. З сеї причини Організація Українських Націоналістів є проти Рідної Школи. Висланники Організації Українських Націоналістів дорікали нам, чому ми помагаємо Рідній Школі. На Рідну Школу вони дивляться з легковаженням. „За один день по досягненню волі, — говорили вони, — зробимо в Краю всі школи українськими, отже на що тратити гроші на закладання та провадження приватних українських шкіл?” Але ми знаємо, що „поки сонце зійде, роса очи виїсть”. Добре, як би то воля прийшла завтра, або після завтра. Але-ж чекаємо на ту волю вже п'ятнадцять літ і нині вона не виглядає ближше, чим перед п'ятнадцять літами, а навпаки далше. Як би всі Українці в Галичині були собі сказали, що не треба тратити сил на удержування Рідної Школи, то нині булаб вже виховалася в польських школах ціла молода генерація, з якої лише десятий чи сотий був би через позашкільні впливи остав з незіпсованою українською душею. Коли нині Організація Українських Націоналістів має з кого вербувати нових молодих членів, то за се має якраз подякувати УНДО-ві, що „тратить сили” на удержування Рідної Школи.

Еміграція не може ставитися до Старого Краю ворожо.

Богато можна почути балачок про те, як еміграція інших народів помагала їм в боротьбі за волю і як українська еміграція повинна б чужі еміграції наслідувати. Не знаємо, одначе, ані одного приміру, щоби якась еміграція не йшла в парі зі своїм старим краєм, а ставилася до нього ворожо. Колиб українська еміграція в Канаді та Злучених Державах стала без застережень по стороні Організації Українських Націоналістів, то булаб се перша в світі еміграція, що занялаб вороже становиско до старого краю, говорячи, що се для його добра. Бо треба знати, що Організація Українських Націоналістів виразно ставить собі за ціль безпощадне нищення всіх інших українських партій та організацій. До них вона ставиться не менше, а може й більше ворожо, чим до дійсних ворогів, Москви та Польщі. Вистарчить прочитати деякі пресові органи українських націоналістів, аби переконатися, що боротьбу з самими Українцями вони ставлять висше від боротьби з Польщею та Московщиною.

На сім місци треба звернути увагу, що Організація Українських Націоналістів є фактично організацією політичних емігрантів. Се не є в точнім розумінню того слова старокраєва організація. Її осередок — на еміграції. Всі директиви для праці в Краю виробляються на еміграції і наскільки організація має в Краю яких членів, то вони підчинені проводові, що є на еміграції. Край над тим проводом не має контролі. Провід диктує Краєві. І провід ставиться ворожо до всего, що робиться в Краю не під його диктат. Коли з того не дійшло ще до поважнішого конфлікту, то тільки завдяки виrozumілости старокраєвого політичного проводу.

Організація Українських Націоналістів ділить українське громадянство на два табори, на угодовців та бойовиків. За бойовиків вона рахує себе, за угодовців всіх інших, головно тих, що заняті при будуючій праці. Будуюча праця для наших бойовиків є найчистішим угодовством, бо хто в нинішніх обставинах хоче щось будувати, той бодай до якоїсь міри погоджується з пануючими відносинами. Отже Організація Українських Націоналістів дивиться неласкавим оком не тільки на всю політику старокраєвих партій, угодових, чи опозиційних, але й на роботу „Рідної Школи” і на

український кооперативний рух. Вони кажуть, що все те є робота, яка означає примирення з пануючим станом, отже угодовство.

Скрайні погляди.

Нещастя українського народу є, що в нім легко приймаються скрайні погляди. В нас від монархізму до комунізму є лише один маленький крок, підчас коли в інших народів від одного до другого так далеко, як від північного до полудневого бігуна. Знаємо українських монархістів, що були комуністами. Знаємо й комуністів, що були найзавзятішими католиками. Та коли перехід з одної скрайності до другої повинен би потягати за собою й толеранцію для чужої думки, то в нас також навпаки. В нас брак і рівноваги і толеранції. Наші партії більше нагадують собою гуртки сектантів, що готові різати себе взаємно за якусь одну букву в Біблії. В нас брак того розуміння, що в політиці потрібна якась міра виrozumілости та уступчивости бодай в тих случаях. де здоровий розум каже, що потрібно ріжним партіям находити між собою якусь спільну мову. Бо коли будемо стояти на тім, що маємо себе взаємно безпощадно нищити, то тільки послужимо ворогам, які вже не потребують нищити нас безпосередно, а тільки потребують цькувати одних на других, аби ми самі себе нищили.

Нехай і канадійські Українці стануть на тім становищі, що вся правда є тільки по стороні Організації Українських Націоналістів, то прибудимо, чи не прибудимо тої „одни день“, в котрім можна булоб попробувати збудувати все те, що інші народи будували десятками і сотками літ, але напевно поможемо поруїнувати політичні, культурні та економічні надбання українського народу в Старім Краю. Чи таку поміч має мати український нарід від своєї еміграції?

Боротьба за існування народу є далеко тяжша річ, чим не один недосвідчений молодик собі уявляє. Вона вимагає сили і вмілости під найріжнішими зглядами. Дитинство є думати, що вистарчає захопити збройною силою владу в якімсь краю, аби зробити з нього державу. Захоплення влади є лише дрібна маніфестація в порівнанню з тим, чого потрібно для збудовання і вдержання держави. А для сего потрібно передовсім, щоб був нарід, який хоче і вміє за

своєю державою твердо постояти. Він мусить бути свідомий, а свідомости нема і не може бути без шкіл. Він мусить бути і економічно сильним. Він мусить бути пристосованим стояти своїми власними силами.

Держава чудес не творить.

Держава не є все і держава чудес не творить. Що з того, що Китай є держава, самостійна, суверенна і т. д.? Що з того, що се держава 470 мільйонів людей? Япон, держава багато менша, карлик в порівнянні з Китаєм (бо має лише 66 мільйонів населення), бе Китай, аж піря летить. Китай не в силі створити „за один день” ні шкіл, ні других культурних інституцій, ані економічної сили свого народу і тому як Китай є для других народів взірцем чогось, то взірцем безсильности. Враз з тим маємо взірць Жидів, що цілим світом трясуть, хоч своєї власної держави не мають. Вони сильні культурно і економічно. Треба їй українському народові здобувати собі культурну та економічну силу, треба її здобувати вперто і постійно, а не дурити себе, що з тим можна почекати аж до своєї держави.

Творення своєї культурної та економічної сили є в дійсности також одним із родів боротьби за свою державу. Коли Поляки, або Чехи здобули свої держави, то не якраз завдяки своїй революційній діяльності, ані навіть не завдяки своїй військовій силі, а завдяки своїй культурній та економічній силі, з якими світ бачив потребу числитися. Культурна та економічна сила була в них основою й політичної сили і навіть організування війська. Нарід, котрий є слабкий культурно і економічно, може легко втратити й готову державу; тим тяжше для нього свою державу збудувати. Відкидаючи всякі інші способи боротьби за українську державність поза „активні” виступи проти держав, що панують над українськими землями. Організація Українських Націоналістів сходить до ролі газардового грача, що ставить усе на одну карту. Газардовий грач часом виграє, одначе се буде один випадок на тисячу, а в 999 випадках на тисячу газардовий грач програє. Яка є запорука, що якраз Українці мають газардовою політичною грою державу собі здобути?

Не досить активної, треба й доцільної боротьби.

Поза те не досить, щоб боротьба була лише „активна”. Треба ще, щоби вона була доцільна. Не досить є, щоби командант сказав підчас війни до військового відділу: „Йдіть і бийте ворога!” Треба ще, щоби відділ мав інструкцію, що саме він має досягнути. Командант каже: „Маєте від ворога відобрати отсе місто, село, гору, міст”. Виконуючи назначену ціль, військо рівночасно мусить і ворога бити. Колиб ціли військо не мало згори назначеної, то дуже легко моглоб так статися, що військо може пійти вперед, відігнати ворога і відтак спокійно вернути на старе місце, лишаючи ворогові свободу також назад вернутися. Нам звідси виглядає, що „активна” боротьба, яку провадить Організація Українських Націоналістів, йде нераз в подібний спосіб, без видимої ціли. Що помогли українській справі підпали в 1930 р., які Організація Українських Націоналістів, а згладно її галузь УВО, так радо брала на свій рахунок? Чи захиталася Польща від них? Що помогло українській справі, як члени УВО убили та обрабували якогось бідного польського листоноша, або возного? Чи захитався від того польський уряд? Єдиний наслідок того був, що як зловили за те якого українського студента, то повісили його. Бо за убиття польського листоноша, чи возного на основі польських законів так само вішають, як за убиття якогонебудь міністра, чи иншого високого державного достойника. Одначе яка різниця між значінням одного і другого замаху...

Намагання звернути на себе увагу.

Робота Організації Українських Націоналістів, чи УВО, виглядає на безпляннову і необдуману. Коли видно в ній плян, то хіба той, що сі організації стараються за всяку ціну звернути на себе увагу, щоби про них писали і говорили, щоби була слава, що вони щось роблять. І екзекутива Союзу Українців Самостійників має причину догадуватися, що сі старання мають на оці головно Америку, тоб то українську еміграцію в Злучених Державах та Канаді. Дивіться, мовляв, як про нас багато говорять та пишуть. Видите, що ми робимо. А як видите, то й давайте більше грошей на нашу роботу. Очевидна річ, що про се не говорять, що потріб-

но грошей не так на саму роботу, як на удержання організаційного апарату, тоб то проводу, що живе на еміграції. Бо на саму роботу так багато грошей не видається. А що **найприкріше**, то те, що до властивої роботи, — підпалів, нападів, експропріацій, вбивств — уживає провід молодих, горячих, високо ідейних, але з правила недосвідчених молодих людей, пускає їх самопас на героїські подвиги і вони один за одним попадають в руки поліції та йдуть на загибель. Галицькі часописи постійно подають вісти про процеси членів ОУН і УВО. Найчастіше се процеси за саму приналежність до організації. Виглядає, що не встиг хлопець записатися до організації, як поліція вже про все знає і може арештувати та засудити. Се дає підставу до здогадів, що організації ОУН і УВО аж кишать від шпionів та провокаторів. Майже з правила на таких процесах оборона обвинувачених є в тім, що поліція підкинула їм відозву ОУН, чи УВО, або „Сурму“. Питання, звідки поліція має „Сурму“ та відозви ОУН до розпорядимости в такому числі, що може їх аж підкидати.

Неприємні се питання і на них Союз Українців Самостійників не дістав відповіді. Мабуть не є се в інтересі Організації Українських Націоналістів відповідати на такі питання. Для її проводу найважніша річ є діставати гроші з Канади та Злучених Держав, діставати їх від тих, котрі хочуть йому на сліпо вірити і не ставлять питань. Для нього навіть другорядна річ, від кого дістає гроші. Зобов'язавсяб СУС збирати гроші для Організації Українських Націоналістів, то був би найкращою організацією в світі. Однак не хоче він взяти на себе такого зобов'язання, а противники Союзу Українців Самостійників зголошуються, що моглиб послужити, то Організація Українських Націоналістів робить з ними угоду, вже й не питаючи про їх ідеологію. Що ж? Доляр — се одинока річ, якої наші націоналісти з Канади чи Злучених Держав сподіються. Саму еміграцію вони призначили в своїх думках на загибель і їх програма є — тягнути з еміграції як найбільше вдасться і поки буде вдаватися, не даючи в заміну нічого. Завдяки такому поглядові найгірший хрунь в Канаді може купити собі в них славу патріота і націоналіста, як дасть їм більше долярів, а найпорядніша і найщиріша, але не богата на гроші людина, остане лише одним із пропавших емігрантів.

Не зрікаємося права до своєї думки.

Шануючи свою честь і честь цілого українського громадянства в Канаді, езекутива Союзу Українців Самостійників не могла погодитися на ролю збирача фондів для Організації Українських Націоналістів. Ми розуміємо свій довг супроти Старого Краю. Розуміємо, що його сила є наша сила, його значіння є нашим значінням. Наші старання перемінити безіменну масу Галіціянців та Австріяків в Українців не булиб мали такого успіху, як би рівночасно Старий Край був не підніс українського прапора. Ганьба, злучена з іменем Галішена, булаб з нас не уступила, як би ми не могли були похвалитися здобутками української культури, українським співом, українськими танцями, українськими вишивками. За те все ми обовязані віддячуватися Старому Краєві і ми хочемо йому віддячуватися, жертвуючи на його культурні і політичні ціли. Одначе застерігаємо собі право мати й свою думку про те, які культурні та політичні ціли маємо вважати за добрі. Кота в мішку купувати не згодимося. Не відмовимо своєї допомоги і для Організації Українських Націоналістів, одначе в кождім случаю хочемо бути переконані про те, що її робота є не лише для демонстрації, але має свій глибокий змисл.

НЕОБХІДНЕ ДЛЯ ДІТОЧИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ.

Добрі Діти. Сценічний образ на три дії. Ціна ..	.15
Марусина ялинка, різдвяна песка для дітей	.15
У школі, одноактівка для дітей	.10
Подруги, одноактівка для дітей	.10
Роздештвенська Ніч. Сценічна картина на 2 дії для українських дітей в Канаді і Америці	.40
Вифлеемський вертеп, сценічний образ на Різдво	.10
Вертеп, песа для дітей підчас різдвяних свят ...	.5

КНИЖКИ І ЧИТАНКИ ДЛЯ РІДНИХ ШКІЛ.

Молодий Вік. Збірка оповідань і віршів для української молоді. Ціна	.40
Збірка оповідань для української молоді. Ціна ..	.40
Оба томики разом за	.75
Подорож Гулівера до Краю Великанів. — Ціна ..	.20
Подорож Гулівера до Краю Ліліпутів, тобто до краю маленьких людей. Ціна	.20
Короткий огляд українського письменства. — О- стапа Макарушки від XI до XVIII. стол. для у- житку молодіжки	.25
Ілюстроване українське письменство в життєпи- сах. Др. М. Пачовського	.35
Оповідання для дітей	.25

БУКВАРІ І ЧИТАНКИ.

Перша книжечка. Український повістковий буквар М. Матвійчука	.40
Третя читанка — М. Матвійчука	.60
Четверта читанка — М. Матвійчука	.75
Буквар Рідна Школа	.25
Книжечка II. — Матвійчука	.45
Буквар — Крушельницького	.50
Читанка II. — Крушельницького	.60
Читанка III. — Крушельницького	.75
Читанка V. — Крушельницького	1.25

Замовлення слати до видавництва:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626,

WINNIPEG, MAN.

„Український Голос“

широ народний, поступовий часопис в Канаді.
Виходить що тижня „не для зиску одиниць, а
для загального добра“.

Виходить від 1910 року.

Річна передплата в Канаді \$2.50; до Злучених
Держав \$3.00; до інших країв \$3.50.

ЧИТАЙТЕ ЙОГО І ШИРІТЬ ПРИЄДНУВАННЯМ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ.

Друкарня „Українського Голосу“ виконує всякі
друкарські роботи по приступній ціні.

ОГОЛОШЕННЯ В „УКРАЇНСЬКІМ ГОЛОСІ“
ПРИНОСЯТЬ РЕЗУЛЬТАТ.

За дрібні оголошення (пошукування і и.), пла-
титься \$1.00 за поміщення оден раз, \$1.75 за два
рази, \$2.25 за три рази.

КНИГАРНЯ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ“ МАЄ
НА СКЛАДІ ВСЯКІ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ.

Пишіть по безплатний катальог.

Редакція, Адміністрація і Друкарня
міститься під:
210—216 DUFFERIN AVENUE

Почтова адреса:

UKRAINIAN VOICE
P. O. BOX 3626, WINNIPEG, MAN.,
CANADA